

De Boliviaanse president Sanchez de Lozada is gevlucht. Na een maand strijd en 24 slachtoffers, is de eerste veldslag van de « gasoorlog » gewonnen. Het is echter nog niet voorbij: hoewel verzwakt en onder druk, is de regerende klasse erin geslaagd van haar instellingen te redden.

Toen de inheemse aymar-boeren in september onlangs een blokkade-campagne voerden op de wegen naar de Hoogvlakten, stelden zij aan het land een fundamentele vraag: wie moet de natuurlijke bronnen controleren? Want Bolivia, het armste land van Latijns Amerika, bezit de belangrijkste gaslagen van Zuid-Amerika, na Venezuela. Om ze uit te baten maakte Sanchez de Lozada zich op om de uitbating toe te vertrouwen aan een consortium van multinationals, onder wie het Spaanse Repsol, het Britse Gaz en het Amerikaanse Energy, een consortium dat voor zichzelf 82% van de verhoopte winsten reserveerde... Hoe kan men het land uit de ellende krijgen door het verkopen van zijn hulpbronnen? Waarom ze niet ter plaatse omvormen? Waarom ze niet gebruiken voor het uitrusten van logementen, van ondernemingen? Op deze vragen gesteld door de vakbond die aan de oorsprong lag van de opstand, nl. de Vakbond Eenheids Confederatie van de Landwerkers van Bolivia (CSUTB), antwoordt de regering met het militariseren van de conflictzones. Op 20 september schiet het leger op de menigte met de dood van 5 personen tot gevolg.

Een strijd voor de controle van de natuurlijke rijkdommen

De reactie van de sociale beweging komt onmiddellijk. De Boliviaanse Werkers Centrale (COB: Centrale de Obreros Bolivianos) roept op tot staking. De ordewoorden worden breder, wat wijst op het ruime steunvlak van de oppositie tussen een regering die onderworpen is aan de eisen van het IMF (Internationaal Monetair Fonds) en zeer offensieve strijdorganisaties. Het ontslag van president Sanchez de Lozada, een grondwetgevende vergadering, het stoppen van alle economisch liberale politiek: het is een sociale republiek die moet opgedrongen worden. Terwijl de staking de hoofdstad lam legt, verklaren de boeren van de Hoogvlakten zich als “in gewapende opstand”. De band tussen de stadssectoren en de rurale sectoren, die vruchteloos was gehoopt door Ché Guevara, de onmisbare band voor een echte volksoverwinning, is gemaakt.

Kogels tegen stenen, zware wapens tegen dynamiet, de manifestaties zijn zeer gewelddadig. Tegenover een volk dat bereid is tot het einde te gaan, is de militaire repressie wild en veroorzaakt ongeveer 80 doden. Op 16 oktober nemen meer dan 50.000 mensen het centrum van La Paz in. Het leger zelf schijnt minder vastberaden te zijn. Inheemse soldaten die dreigen te rebelleren, worden van het front teruggetrokken. De middenklassen, geschokt door de massamoorden, lopen over naar de kant van de betogers. De regering spat uiteen. Sanchez de Lozada verliest de controle over het land. Hij moet ontslag nemen en vluchten.

De macht van de opstand kan niet begrepen worden zonder terug te komen op de lange ondervinding van strijd van het land. Bolivia heeft reeds een revolutionaire ondervinding in 1952 wanneer, onder de leiding van de COB, het land een machtsdualiteit heeft beleefd tussen de duizenden mijnwerkers, georganiseerd in hun vakbond aan de ene kant en de toenmalige regering van de andere kant. Overigens, vijf eeuwen inheemse weerstand tegen de kolonisatoren hebben een structuur en een politiek bewustzijn gecreëerd van de rurale sectoren, die de sociale mobilisaties hebben onderhouden gedurende de crisis van de traditionele werkers beweging van de jaren 1970 en 1980.

Gedurende tientallen jaren, heeft de “bourgeoisie”, aangemoedigd door het IMF en de VS, een neoliberal beleid opgedrongen: in 1985 heeft een decreet een einde gesteld aan het gemengd karakter van de nationale economie. De hervormingen die volgden hebben 20.000 mijnwerkers in de werkloosheid gestort en de openbare diensten kapot gemaakt: de prijs van het water is 6 keer duurder geworden!

In april 2000 echter heeft een nieuwe serie mobilisaties zich aangemeld met een overwinning. In Cochabamba verwierp de bevolking een project van waterprivatisering. De coördinatie ter verdediging van het water, die de acties van verschillende strijdactoren centraliseerde, vormde zich

om tot nationale coördinatie ter verdediging van het gas die een belangrijke rol speelt in de actuele mobilisatie. Naderhand is elke sociale beweging meer vastberaden geweest maar ook de onderdrukking is harder geworden. De jongste daad van repressie, in februari jl., heeft 33 slachtoffers gemaakt na zware gevechten tussen de politie in staking en het leger.

Een steentje in de imperialistische schoen

De versterking van de sociale beweging heeft grondwettelijke repercussies gehad. Bij de presidentiele verkiezing van 2002, heeft Evo Morales, leider van de Beweging voor het Socialisme (Movimiento al Socialismo MAS), gelijke tred gehouden met Sanchez de Lozada op de algemene verkiezing. Er was een stemming in de schoot van het parlement nodig onder druk van de VS om hen te scheiden, natuurlijk in het voordeel van de neoliberale kandidaat. Sanchez de Lozada is vervolgens naar de VS gevlucht. Zijn val is echter maar een halve overwinning. "We hebben een veldslag gewonnen, wij hebben niet de oorlog gewonnen".

Na onmiddellijk in buitengewone vergadering bijeen te zijn gekomen, waren de militanten van de COB het erover eens: de mobilisatie was massaal, strijdlustig, en heeft ruim de verwachtingen van alle organisaties overtroffen. Als de coördinatie van de verdediging van het gas een eenmakende rol heeft gespeeld in het begin van de strijd, zijn de MAS, de COB en de CSUTCB er niet in geslaagd om te coördineren, om aan de beweging een ritme en voldoende ambitieuze doelstellingen te geven. Aan de beweging ontbrak, kortom, een revolutionaire leiding.

Niets is uitgespeeld. Indien het leger en het parlement op hun plaats blijven zitten ondanks hun misdrijven, zijn ze toch onderworpen aan een formidabele druk vanuit het volk. Het organiseren van een referendum over het gas, breken met de neoliberale orthodoxie, een grondwettelijke vergadering bijeenroepen en nieuwe verkiezingen organiseren, dat zijn de beloften die Carlos Mesa, de nieuwe president, verplicht is geweest om te doen met het doel de contestatie te kalmeren. Hoe erin slagen om die beloften niet te houden: dat is vandaag zijn voornaamste zorg, want het is klaar dat hij niks meer waard is dan zijn voorganger. Het is in ieder geval onwaarschijnlijk dat hij de leidende klasse zou toelaten om de situatie te stabiliseren. Als Evo Morales oproept tot kalmte om "wachttijd te geven" aan de nieuwe regering, tonen de andere syndicale organisaties zich meer offensief. Gemobiliseerd blijven, een platform van eenheidsstrijd voorbereiden, kaders van gezamenlijk acties oprichten waaraan het deze maand ontbrak, dat zijn de onmiddellijke doelstellingen, aangekondigd door de COB. Felipe Quispe, leider van de CSUTB, herinnerde eraan dat de doelstelling op korte termijn voortaan "de machtsgreep" is. (zie het interview in bijlage).

Heel Latijns-Amerika heeft van nabij de Boliviaanse opstand gevolgd. Dit betekent inderdaad een grote steen in de schoen van de VS, die trachten aan het continent het Akkoord van Vrijhandel van de Amerika's op te dringen. (zie artikel rond ALCA in bijlage). Het Witte Huis heeft zich niet vergist door het zonder voorbehoud steunen van een repressie die het gedeeltelijk zelf leidde. Na de mislukking van de top van de Wereld Handels Organisatie (WTO) in Cancún en rekening houdend met de weerstand in Argentinië, Brazilië en Venezuela, is de verdwijning van Sanchez de Lozada reeds een harde slag voor de VS. Zonder rekening te houden met de risico's van besmetting in het Amerika van de Andes: buurland Ecuador leeft namelijk ook in een gespannen sociale situatie, waar de grote hoeveelheden petroleum gemakkelijk de rol van het Boliviaanse gas zouden kunnen spelen.